

"פה" משולש !?

עיון בפרשת השבוע על פי הרש"ר הירש

הכוונה להפרדת ההוראה מכשרון הנאום. ... נראה כי מתחילה היה למלה, האמורה בשירות התורה, תפקיד כפול: (1) ניסוח מדוייק, שלם ונאמן של התוכן; (2) קירוב תוכן זה לעם באופן שיישמע, יובן ויאומץ. גם חז"ל, ממלאי מקומם הנאמנים של משה ואהרן, הפרידו לחלוטין בין שני תפקידים אלה. מעד אחד היה החכם, שתפקידו היה לנסח בדיוקנות ובנאמנות את הדין, ההלכה, את תוכן החוקים בטהרתם, וללשט את המושגים למען יושגו על ידי השכל. ועל ידו היה המתורגמן, שתפקידו להביא בפני העם את תוכן ההלכות, שנמסרו מפי החכם, בהרצאה קלה ומבארת, שתקרב ותחדיר את הדברים אל לב העם. ...

הרצאה לרכוש לבבות למען האמת, אל יסתפק בפיתוח התוכן הנלמד גרידא. ... עליו למצוא קשר למושגים, לדעות ולהשקפות, למשאלות ולשיאפות, הרווחים ביניהם. המצוי יהיה לו למוצא, וממנו יחל לפתח את הרצויו. כזה תפקידו של אהרן, תפקיד המתורגמן. דרושה לו סגולת הדיבור הנלכב. לדבר, פירושו לתאר בצורה ברורה ומוכנת, כדי שאמת מסוימת תיוודע, ואילו הדיבור הנמלץ והנלהב מטרתו לקחת את לב המאזין בדברים ולהביאו לא רק לידי ידיעה, אלא גם לידי הודאה. אולם הנואם הנמלץ על נקלה יסתכן. בהסתגלו לדרכי מחשבתם של קהל שומעיו עלול הוא לגרור שמץ מהן אל תחום האמת, אותה ביקש לבשר, כדי להתאימה לטעמים. או יעקוף את חומרתה, או יעכיר את טהרתה ביסודות זרים, או ישלים עם פשרות, כדי להקל על קבלתה. ולא פחותה הסכנה, שירבה במלים וימעט בתוכן.

6. עין אי"ה שבת ב', ו', נ"ב

א"ר ירמי' אר"א, שני ת"ח המחדדין זה לזה בהלכה, הקב"ה מצליח להם, שנאמר והדרך, אל תקרי והדרך אלא וחדך. היפה עם הטוב יודמן שיהיה סותר זה את זה, עד שימצא מה שהוא יפה ואינו טוב ומה שהוא טוב ואינו יפה. וכמו במציאות החמרית כן הוא במציאות הרוחנית, שהטוב שבשכל הוא האמת שבו, והיפה שבו הוא החידוד שבו, אינם מתלכדים לפעמים. אבל במקום שהיפה עם הטוב הוא מאוחד, או באמת כ"א מחזק את כח חבירו מצד עצמיות כפילת הטוב, אם לא יגרע הערך ע"י סבות של קלקול שהיפה יוכל לסבב מפני מה שהוא ענין חיצוני, שיוכל לגרום היסח דעה מהטוב הפנימי והעצמי.

(יב) וזה – לך האות כי אנכי שלחתיך. פגם זה, שהנך רואה בך, הוא הכשרך: יען כי היטב חשת, שאין בך כל זיק של כשרון לבצע, ומה גם להשלים, משימה זו בכוחות עצמך, כוחות אנושי; ויען כי חסרון זה טבוע באופייך בצורה כה בולטת, דווקא משום כך אין ראוי כמוך להיות נושא שליחותי. זקוק אני לאיש, שהנו החכם מכל אדם, ויחד עם זאת – העניו מכל אדם. ליקוי מובהק זה שבך, יטביע במפעל, אשר אשלים על יך, "אות" לדורות עולם, "אות כי אנכי שלחתיך", כי כל שפעלת – בשליחותי ומכוחי נעשה. חסרונוך הוא לך כתב – האמנה אלהי, ... וכאשר תושלם הגאולה לא תהיה אתה שליט העם, אלא תעבדון: אתם, אתה וגם העם תגשו אל ההר הזה כעבדי ה'.

4. רש"ר"ה שמות ד', י"ג-ט"ו

(ג) ... ייאוש זה עדות חיה מאין כמוה היא, על כי כל שנעשה ונאמר על – ידי משה, מאלהים הוא. עדות חיה היא, שהתורה אמנם נמסרה בידי משה, אבל לא ממנו, או מידיו של משה. כאותה אמת, היוצאת מפשוטו של מקרא מפורש, מפסוק – יסוד זה: "וידבר ה' אל משה".

חוגים מסויימים נוטים לטפח גישה, הרואה בנבואת נביאי ה', עליהם נשענת היהדות כולה, תופעה מתחום האקסטאזה, ההתלהבות וההתפעלות, שם ניטל מן האדם רצונו, והוא רואה ושומע, אומר ועושה דברים, עליהם לא יידע אחר כך מאומה. בניגוד גמור לכך רואים אנו כאן, כיצד עומדים לו למשה לא רק הכרתו המלאה, אלא אף מלוא כוח – הרצון העצמאי שבו; והוא מפעילם, אף מביע בקשת מייאון ברגע האחרון. עדות היא על החופש המוחלט של תודעתו והכרתו, שיקולו והתלטותיו; הווה אומר: על מלוא הצלילות והפכחון של מצב נפשו ורוחו של אדון הנביאים ברגע הנשגב ביותר של חייו. חז"ל אמרו ברוב משמעות: "מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה" (סוכה ה ע"א), וכוננתם לאמת זו: לעולם אין האלוהות פולשת לתחום האדם, באופן שהלה יחדל להיות אדם וייהפך למכשיר נטול חירות ונטול רצון לאלוהות. גם השכינה, כפי ששמה מורה, אינה אלא "שכן" אצל האדם, באה היא בקירבתו, אבל אינה גוברת עליו להבליעו. ...

(טו) אנו מבחינים כאן, בהקדמת בניינו הרוחני של עמנו, בתופעה מיוחדת במינה, אשר מאז קנתה לה שביטה בקרבנו.

1. שמות ג', י"א-י"ב

(יא) ויאמר משה אל האלהים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים: (יב) ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה:

2. שמות ד', י-י"ב

(י) ויאמר משה אל יהוה בי ארני לא איש דברים אנכי גם מתבול גם משליטם גם מאז הברך אל עבדך כי כבוד פה וכבוד לשון אנכי: (יא) ויאמר יהוה אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אדם או זרש או פקזו או עור הלא אנכי יהוה: (יב) ועתה לך ואנכי אהיה עם פיה והוריתיך אשר תדבר: (ג) ויאמר בי ארני שלחו נא ביד השלחו: (יד) ויזר אף יהוה במשה ויאמר הלא אהרן אוזיף הכוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמחו בלבבו: (טו) ודברת אליו ושמעת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיה ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון: (טז) ודבר הוא לך אל העם והנה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים:

3. רש"ר"ה שמות ג', י"א-י"ב

(יא) משימה כפולה ועצומה הטלת עלי – להתגבר על שנים: למגר את פרעה, ולהנהיג את ישראל. לכך לא אמצא בקרבי אף שמץ כוח, אף על של כשרון. ואכן, מי שהועמד בפני משימה כזו, רשאי היה לשקול את עצמו חוזר ושקול. אילו לא נגע הדבר אלא בגורלו הוא, שם היה נפשו בכפו. אבל בהצלחת שליחותו תלוי היה עתיד העם כולו, לשבט ולחסד. משה, שהיה "ענו מאד מכל האדם אשר על – פני האדמה" (במדבר יב, ג), היטיב לדעת שלא היה בו מאומה מטבעם של מסיתי המונים, מנהיגי צבאות ועמים, גיבורים ושליטים. ולשליחות זו הוכשר – פחות מכל אדם. מותר היה לאיש כזה להירתע מתוך תמהון, אפילו יצאה התביעה מאת ה'. כלום לא יוכל המיבצע להיכשל בגלל אזלת ידו, חוסר זריזותו, הססנותו וחולשתו לעומת פרעה; וכלום לא ירבה אז על ראש אחיו שבר על גבי שבר? ...